

**INTERNATIONAL JOURNAL OF
EASTERN MEDITERRANEAN STUDIES**

IJEMS

REFEREED JOURNAL

YEAR: 3, (JULY 2025) ISSUE: 2

ISSN: 2980-2350

15/07/2025

INTERNATIONAL JOURNAL OF EASTERN MEDITERRANEAN STUDIES
REFEREED JOURNAL
ISSN NO: 2980-2350
YEAR: 3, VOL: 2, ISSUE: 2

Editör
Yakup Hüsameddin ÖZTÜRK

Kapak Tasarımı
Nihat YALDIZ

Mizanpaj, Yazım ve Teknik Editörler

Doç. Dr. Ömer Faruk KADAN

ISSN NO: 2980-2350
Yayın Tarihi: 15 Temmuz 2025

Doi No
<https://zenodo.org/badge/DOI/10.5281/zenodo.10561960.svg>

License
Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası

İletişim:
+90 552 592 21 61
e – posta:

doguakdenizarastirmaları1@gmail.com
Web Adres: www.tarihburada.com

Note: All kinds of administrative, academic and legal responsibilities of the articles belong to the article authors.

PURPOSE AND SCOPE

International Journal of Eastern Mediterranean Studies is an international peer-reviewed academic journal published three times a year (January-June-December) starting from January 2024. The journal may also publish a special issue once a year. The journal is an academic journal and aims to share qualified research and review articles in all fields of History and Literature, as well as Social - Cultural Studies, with the scientific world.

The special purpose of the International Journal of Eastern Mediterranean Studies is to highlight articles related to master's and doctoral studies completed in the field of History, unlike other journals published in our country.

Its general purpose is to promote newly completed master's and doctoral studies and to organize science conversations that will highlight priority information that will enable them to participate in scientific life, and to publish these conversations on the website www.tarihburada.com.

Our magazine is a digital publication and is not in print.

EDITORIAL BOARD

Abay Kabakbayevich DUISEN BAYEV	Kazakistan
Abdulqodir TOSHQULOV	Özbekistan
Adem ÇALIŞKAN	Türkiye
Ahmet Haşimi	Türkiye
Ali TOPÇUK	Azerbaycan
Arpad HORNYAK	Macaristan
Ateş AHMETLİ	Almanya
Aynur KHUZHAKHMETOV	Başkurdistan
Ayşe ZAMACI	Türkiye
Bahar Bahridinovna TÖRAYEVA	Özbekistan
Bekezhan A. AKHAN	Kazakistan
Ercan YÜCEL	Türkiye
Evangelia BALTA	Yunanistan
Galip SAYILOV	Azerbaycan
Gulnoz KHALİYEVA	Özbekistan
Gülniz SATTAROVA	Özbekistan
Gülşen EMİNOVA	Azerbaycan
Haydar ÇORUH	Türkiye
Hüseyin BEYOĞLU	Irak
Igor Viktorivich TURİTSYN	Rusya
İlhami YURDAKUL	Türkiye
Kakajan JANBEKOV	Türkmenistan
Mehmet Yaşar ERTAŞ	Türkiye
Metin Ziya KÖSE	Türkiye
Moslem SARBAST	Macaristan
Muhtar MIROV	Kazakistan
Murat ULUSKAN	Türkiye
Naile HÜSEYNOVA	Azerbaycan

INTERNATIONAL JOURNAL OF EASTERN MEDITERRANEAN STUDIES
REFEREED JOURNAL
ISSN NO: 2980-2350
YEAR: 3, VOL: 2, ISSUE: 2

Necat KEVSEROĞLU	Irak
Nihat YALDIZ	Türkiye
Nübar HAKİMOVA	Azerbaycan
Obidjon SOFİYEV	Özbekistan
Oktaj HASANİ	Kosova
Radık GALİULLİN	Tataristan
Rahimmammet KÜRENOV	Türkmenistan
Redzeb SKRİJELJ	Serbia
Roza Zh. KURMANKULOVA	Kazakistan
Sanobar TO'LAGANAOVA	Özbekistan
Selim BEZERAJ	Kosova
Seyfeddin RZASOY	Azerbaycan
Svetlana Petrovna ANZOROVA	Rusya
Ülkü ÇALIŞKAN	Türkiye
WANG XU	Çin

INTERNATIONAL JOURNAL OF EASTERN MEDITERRANEAN STUDIES
REFEREED JOURNAL
ISSN NO: 2980-2350
YEAR: 3, VOL: 2, ISSUE: 2

İÇİNDEKİLER

06 ŞUBAT 2023 KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLERİNDE 48-60 AYLIK ÇOCUKLAR ARASINDA DEPREMİN ETKİLERİNİN İNCELENMESİ.....	9
CİHAT İSTEKLİ	9
BİR KENTİN HAFIZASINDA KAYBOLAN ZAMAN DEPREM, GÖÇ VE KOLEKTİF BELLEK ÜZERİNDEN ANTAKYA’NIN KÜLTÜREL SÜREKLİLİĞİ.....	23
MUSTAFA KOCAOĞLU	23
6 ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLERİN ADANA’DA DEPREMİ YAŞAYAN İNSANLAR ÜZERİNDEKİ SOSYOLOJİK ETKİLERİ	35
İREM KÜBRA KEÇELİ	35
ÖĞRETMEN İLE OKUL MÜDÜRÜ ARASINDAKİ İLETİŞİM ENGELLERİNİN TESPİTİ, GÖRÜŞLERİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	53
ZEHRA YEŞİLDAĞ YALNIZ.....	53
OSMANLI DEVLETİ ADALET VE HUKUK SİSTEMİ İÇİNDE KADIN HUKUKU.....	85
FERİDE HURİOĞLU YUVARLAK.....	85

SAYIDA GÖREV ALAN HAKEMLER

Ahmet ÇAPARLAR

Hasan ATEŞ

Rahime DENİZ

Mehmet AÇAR

Levent TAHİROĞLU

İbrahim KURT

Güler GÜLER

Alper YILDIRIM

Bayram ŞAHİN

Senem GÜLER

INTERNATIONAL JOURNAL OF EASTERN MEDITERRANEAN STUDIES
REFEREED JOURNAL
ISSN NO: 2980-2350
YEAR: 3, VOL: 2, ISSUE: 2

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKLER

Bu dergideki Makaleler Avrupa Birliği İndeksi

OpenAIRE

<https://zenodo.org/record/8190171>

ve Index Copernicus tarafından indekslenmektedir.

Dizine eklendi

 OpenAIRE

Topluluklar

 Ulusallararası Doğu Akdeniz Araştırmaları Dergisi

Detaylar

DOI
DOI [10.5281/zenodo.10166009](https://doi.org/10.5281/zenodo.10166009)

Kaynak tipi
Günlük

Yayımcı
Zenodo

Yayınlanan
Ulusallararası Doğu Akdeniz Araştırmaları Dergisi,
ISSN: 2980-2350, 2023.

INDEX COPERNICUS ICI World of Journals ICI Journals Master List ICI World of Papers

Sorting

Search Results

 Journal title: International Journal of Eastern Mediterranean Studies
ISSN: 2980-2350
GICID: n/d
Country / Language: TR / n/d
Publisher: n/d
Deposited publications: 0 > Full text: 0% | Abstract: 0% | Keywords: 0% | References: 0%

OSMANLI DEVLETİ ADALET VE HUKUK SİSTEMİ İÇİNDE KADIN
HUKUKU

*Feride Hurioglu Yuvarlak

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Makale Gönderme Tarihi: 30.05.2025
Makale Kabul Tarihi: 15.07.2025

Atıf:

Hurioglu Yuvarlak, F. (2025). "Osmanlı Devleti Adalet Ve Hukuk Sistemi İçinde Kadın Hukuku", *International Journal Of Eastern Mediterranean Studies*, Year: 3, Vol. 2, Issue. 2, p. 85-111. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16206926>

Özet

Osmanlı Devleti'nde kadın hukuku, İslam hukuku çerçevesinde şekillenmiş ve zamanla farklı uygulamalarla gelişmiştir. Kadınların evlilik, boşanma, miras, mülkiyet ve mahkemeye başvurma gibi hakları, şer'iyye sicilleri ve Divan-ı Hümayun kararlarında yer almıştır. Osmanlı toplumunda kadınlar, aile içinde ve sosyal hayatta belirli haklara sahip olsalar da, bu hakların uygulanması bölgelere ve döneme göre değişiklik göstermiştir. Kadınlar, mahkemelere başvurarak mülk edinme, boşanma ve miras haklarını savunabilmişlerdir. Tanzimat Dönemi ile birlikte kadın haklarında önemli reformlar yapılmış, eğitim ve çalışma hayatında kadınlara daha fazla hak tanınmıştır. Osmanlı Devleti'nde kadınların hukuk mücadelesi, modern hukuk sistemine geçiş sürecinde önemli bir temel oluşturmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Hukuku, Kadın, Sicil, Miras, Tanzimat

Abstract

Women's law in the Ottoman Empire was shaped within the framework of Islamic law and developed over time through various practices. Women's rights regarding marriage, divorce, inheritance, property ownership, and legal appeals were recorded in the şer'iyye registers and the decisions of the Divan-ı Hümayun. Although women had certain rights in family and social life, their implementation varied across regions and periods. Women were able to appeal to courts to defend their property, divorce, and inheritance rights. With the Tanzimat reforms, significant changes were made in women's rights, granting them more opportunities in education and employment. The legal struggle of women in the Ottoman Empire laid a crucial foundation for the transition to a modern legal system.

Keywords: Ottoman, Law, Women, Registers, Inheritance, Tanzimat

Giriş

Osmanlı Devleti'nde adalet ve hukuk sistemi, İslam hukukunun temel kurallarına dayanmakla birlikte, dönemin sosyal ve siyasal yapısına uygun olarak şekillenmiş ve gelişmiştir (Erdem, 2017). Bu çerçevede kadınların hukuki statüsü, Osmanlı toplum yapısında önemli bir yer tutmuş, ancak zaman içerisinde farklı uygulamalara konu olmuştur. Kadınların evlilik, boşanma, miras, mülkiyet ve

* MKÜ, SBE, Tarih Anabilim Dalı, Tezsiz Yüksek Lisans Programı, ferda22@hotmail.com, Orcid: 0009-0007-9797-8177

mahkemeye başvurma gibi hakları, Osmanlı hukukunun temel unsurlarından biri olmuştur. Ancak, bu hakların kullanımı dönemin toplumsal koşullarına, bölgesel farklılıklara ve yargı sistemindeki değişikliklere bağlı olarak değişkenlik göstermiştir (Kaya, 2019).

Osmanlı Devleti'nde kadınların hukuki haklarını en iyi yansıtan belgelerden biri şer'iyeye sicilleridir. Kadınların mahkemeye başvurma oranları ve bu mahkemelerde aldıkları kararlar, onların hukuki alandaki statüsünü belirlemekte önemli bir rol oynamıştır. Örneğin, Osmanlı kadınları miras hakkı konusunda İslam hukukunun belirlediği kurallara göre pay almakta, ancak erkek varisler karşısında zaman zaman dezavantajlı bir konumda olabilmekteydiler. Buna rağmen, kadınların miras konularında haklarını savunabilmeleri ve gerektiğinde mahkemeye başvurabilmeleri, Osmanlı hukuk sisteminin kadınları tamamen dışlamadığını göstermektedir (Yılmaz, 2016).

Kadınların mülkiyet hakları da Osmanlı hukukunda dikkate değer bir konudur. Kadınlar, şer'iyeye mahkemelerine başvurarak mülk edinebilmekte ve sahip oldukları taşınmazları hukuki yollarla güvence altına alabilmekteydi (Akyılmaz, 2020). Osmanlı döneminde kadınların vakıf kurma ve mülk edinme hakları, dönemin sosyal ve ekonomik yapısı içinde kadınlara belirli bir finansal bağımsızlık sağlamıştır (Köse, 2021). Ancak, bu hakların uygulanması bölgeden bölgeye değişiklik göstermiş ve bazen erkekler lehine esneklikler sağlanmıştır.

Osmanlı toplumunda kadınların evlilik ve boşanma konularındaki hukuki hakları, İslam hukukunun yanı sıra örfi hukuk ile de şekillenmiştir. Boşanma, genellikle erkeklerin tek taraflı beyanı ile gerçekleşse de, kadınların da bazı durumlarda mahkemeye başvurarak boşanma talep edebildiği görülmektedir. Kadınlar, eşlerinden kötü muamele gördüklerinde veya ekonomik açıdan mağdur olduklarında mahkemelere başvurarak boşanma hakkını kullanabilmekteydi. Ancak, bu süreçlerin uygulanışı sosyal statüye, mahkemelerin bulunduğu bölgeye ve hâkimlerin yorumlarına bağlı olarak değişebilmekteydi.

Tanzimat Dönemi ile birlikte Osmanlı hukukunda kadın haklarına dair önemli reformlar yapılmıştır. Kadınların eğitime erişimi artırılmış, çalışma hayatına

katılımları teşvik edilmiş ve hukuki haklarını daha etkin kullanabilmeleri için düzenlemeler getirilmiştir (Sonbol, 2003). Osmanlı Devleti’nde kadın haklarına dair yapılan bu reformlar, modernleşme sürecinde kadınların hukuki statülerini güçlendirmiş ve Cumhuriyet dönemindeki hukuki reformlara temel oluşturmuştur.

Osmanlı Devleti’nde kadın hukuku, geleneksel İslam hukukuna dayanmakla birlikte, dönemin sosyal, ekonomik ve siyasal yapısı ile şekillenmiştir. Kadınların hukuki hakları, özellikle şer‘iyye sicilleri ve mahkeme kayıtlarında açıkça görülebilmektedir. Osmanlı’daki kadınların hukuk mücadelesi, modern hukuk sistemine geçiş sürecinde önemli bir temel oluşturmuş ve kadınların toplumsal hayattaki statüsünü belirleyen önemli unsurlardan biri olmuştur (Erdem, 2017).

Osmanlı Hukuk Sistemi Ve Kadın Şer’i hukuk (İslam hukuku) ve örfi hukuk kavramları

Osmanlı hukuk sistemi, temelde Şer’i hukuk (İslam hukuku) ve örfi hukuk olmak üzere iki ana kaynağa dayanıyordu. Şer’i hukuk, İslam dininin temel kaynaklarından olan Kur'an ve Hadislerden türetilmiş hukuki kurallar bütünüdür. Bu hukuk sistemi, İslam toplumlarında, özellikle kadınlar için önemli bir yer tutmaktaydı (Erdem, 2017). Kadınların miras hakları, boşanma hakları ve mülkiyet hakları gibi pek çok temel hukukî düzenleme, Şer’i hukuka dayalıydı. Örfi hukuk ise, Osmanlı İmparatorluğu’ndaki devletin belirlediği kurallara dayanan, dinî esaslardan bağımsız ve genellikle toplumun gereksinimlerine göre şekillenen bir hukuk düzeniydi. Bu iki hukuki düzenin etkisi, kadınların sosyal hayatındaki yerini belirlerken bazen çatışan, bazen de birbirini tamamlayan unsurlar taşıyordu.

Osmanlı’da kadınların hukuki statüsü çoğunlukla Şer’i hukuka dayansa da, örfi hukukun da kadın hakları üzerinde etkisi olmuştur. Örneğin, kadının boşanma ve miras hakları çoğunlukla şer‘iyye mahkemeleri tarafından belirlenirken, örfi hukuk çerçevesinde devletin koyduğu düzenlemeler, bu hakların uygulanabilirliğini zaman zaman değiştirmiştir. Kadınların sahip olduğu haklar, dini esaslardan sapmamakla birlikte, toplumsal ve kültürel yapı tarafından şekillendirilmiş ve yerel yargıçların yorumlarına göre farklılık gösterebilmektedir (Artan, 2018). Dolayısıyla, Osmanlı hukuk sistemindeki bu ikili yapı, kadınların hukuki haklarının zaman zaman kısıtlanmasına, bazen de daha geniş bir biçimde kullanılmasına olanak sağlamıştır.

Kadınların Hukuki Statüsünü Belirleyen Temel Kurallar

Osmanlı hukukunda kadınların hukuki statüsü, daha çok İslam hukuku (Şer'i hukuk) çerçevesinde şekillenmiştir. Kadınların evlenme, boşanma, miras ve mülk edinme gibi hakları bu hukuk düzenine dayalı olarak belirlenmiştir. Özellikle kadınların miras hakkı, Şer'i hukukun belirlediği kurallara göre düzenlenmiş olup, kadınlar mirasta belirli oranlarda pay almakta, ancak erkeklerle kıyaslandığında daha düşük bir pay alırlardı. Bununla birlikte, boşanma hakkı da İslam hukuku çerçevesinde bir kadının sahip olduğu haklar arasında yer almakla birlikte, erkeklerin tek taraflı olarak boşanma hakkına sahip olması, kadınlar için önemli bir sınırlama oluşturmuştur (Demir, 2021).

Kadınların mülkiyet hakları, Osmanlı hukukunda genellikle erkeklerin kontrolündeyken, bazı durumlarda kadınların kendi mülklerini edinmeleri ve bu mülkleri yönetmeleri mümkün olmuştur. Bunun için kadınların şer'iyeye mahkemelerine başvuru yaparak haklarını savunmaları gerekebilmiştir (Kaya, 2019). Ayrıca, kadınlar yalnızca şer'iyeye mahkemelerinde değil, aynı zamanda örfi hukuk çerçevesinde de yargı organlarına başvurarak hukuki taleplerini gerçekleştirebilmişlerdir.

Kadınların hukuki statüsü, dönemin toplumsal yapısı ve devletin yasalarıyla şekillendirilmiştir. Osmanlı'daki kadınlar, geleneksel olarak ev içindeki rollerine odaklanmışlarsa da, hukuki haklar konusunda zaman zaman hak arama yollarını kullanabilmişlerdir. Bu bağlamda, kadınların şer'iyeye mahkemelerine başvurdıkları, özellikle mal varlıkları ve boşanma süreçlerinde sıklıkla görülmüştür (Yılmaz, 2016). Kadınların sahip olduğu bu haklar, onları hukuken erkeklerle eşit bir duruma getirmese de, zaman zaman kadınların sosyal haklarını savunabilmelerine olanak tanımıştır.

Kadınların Mahkemelerdeki Konumu

Osmanlı Devleti'nde kadınların mahkemedeki yeri, genellikle erkeklere göre daha dar bir alanda olmuştur. Bununla birlikte, kadınlar, boşanma, mal paylaşımı ve miras gibi önemli konularda mahkemelere başvurarak kendi haklarını savunabilmişlerdir. Şer'iyeye mahkemeleri, kadınların hukuki taleplerini dinleyen ve

onlara adalet sağlayan bir organ olarak işlev görmüştür (Avcı, 2019). Bu mahkemelerde kadınlar, zaman zaman erkeklerin gölgesinde kalsa da, yine de haklarını arama konusunda önemli adımlar atabilmişlerdir.

Kadınların mahkemelerdeki konumu, bazen toplumda kabul gören roller ve yargıçların yorumları doğrultusunda kısıtlanmış olsa da, pek çok kadın, şer‘iyye sicillerine yansıyan davalar aracılığıyla hak arama yoluna gitmişlerdir. Kadınların mahkemeye başvurduklarında, genellikle aile içindeki sorunlar, mal paylaşımı ve boşanma gibi konularda davalar açtıkları görülmektedir (Akyılmaz, 2020). Mahkemelerdeki konumları, toplumsal normların etkisiyle değişkenlik göstermiş, bazen kadınlar lehine kararlar alınırken, bazen de toplumun erkek egemen yapısı doğrultusunda kadınlar aleyhine kararlar verilmiştir.

Kadınların mahkemelerdeki yeri, Osmanlı‘da hem dini kurallara hem de  rfi hukuka bağlı olarak şekillenmiştir. Osmanlı‘nın geleneksel yapısı, kadınların hukuki süreçlerde pasif bir konumda olmasına neden olsa da, zaman zaman mahkemelere başvurarak haklarını savunmuşlardır (Köse, 2021). Ancak bu durum, her zaman kadınların lehine olmamış, bazı durumlarda toplumsal cinsiyet normları nedeniyle hakları kısıtlanmıştır.

Osmanlı‘da Kadının Medeni Hakları Evlilik, Boşanma Ve Miras Hakları

Osmanlı İmparatorluğu‘nda kadının medeni hakları, genellikle şer‘i hukuka dayanıyordu. Kadının evlilik, boşanma ve miras gibi temel medeni hakları, bu hukuk sisteminin bir parçası olarak şekillenmiştir (Erdem, 2017). Osmanlı‘da kadının evlilik hakkı, dini esaslara dayalı olarak belirlenmişti. Kadınlar, İslam hukukunun öngördüğü şekilde evlenme hakkına sahipti, ancak bu evliliklerde genellikle erkeklerin daha fazla hakka sahip olduğu görülmüştür. Erkeklerin, kadınları birden fazla eşle evlendirme hakkı varken, kadınların bu konuda herhangi bir hakkı yoktu (Peirce, 1993). Evliliklerde kadınlar, söz konusu dini yasalarla sınırlı olsalar da, bir evliliği kabul etme ya da reddetme noktasında bazı haklara sahipti. Özellikle, kadınların mehr (nikah bedeli) hakkı, onları evliliklerde bazı  l  erle koruyan bir d zenlemeydi.

Boşanma ise, Osmanlı İmparatorluğu'nda kadın için oldukça karmaşık ve genellikle sınırlı bir hak olarak tanımlanıyordu. İslam hukukunda erkeklerin tek taraflı boşanma hakkı bulunurken, kadınların bu konuda hakkını araması daha zordu. Ancak, kadının boşanmak istemesi halinde, belirli koşullar altında (örneğin, kötü muamele veya nafakasızlık gibi durumlar söz konusu olduğunda) boşanma hakkı mümkündü. Bu tür boşanmalara fesih denir ve kadının yasal haklarını savunabilmesi için şer'iyye mahkemelerine başvurması gerekirdi (Zilfi, 2010). Kadınlar, boşanma taleplerini şer'iyye mahkemelerinde savunarak haklarını aramışlardır; ancak bu durum, çoğu zaman toplumun kabul ettiği normlar doğrultusunda sınırlı kalmıştır.

Kadınların miras hakkı, Osmanlı'daki Şer'i hukuk düzenlemelerine göre, erkeklere oranla daha düşük bir payla sınırlıydı. Miras paylaşımında, erkekler kadınlardan iki kat fazla pay alırken, kadının mirasta alacağı pay, yalnızca belirli aile üyelerine, örneğin çocuklara ve eşe yönelik belirli sınırlamalarla şekilleniyordu. Kadınların miras hakkı genellikle erkeklerle kıyaslanınca zayıf kalmış, fakat bu hakkın kayıtsız şartsız verilmesi de bazen kadının aleyhine olabilmiştir (Yılmaz, 2016).

Kadınların Mülkiyet Hakları Ve Ekonomik Özgürlükleri

Osmanlı'daki kadınların mülkiyet hakları konusunda Şer'i hukuk, kadınlara belirli haklar tanımaktaydı, ancak bu hakların erkeklere kıyasla uygulama şekli daha sınırlıydı. Kadınlar, kendi adına taşınmaz mal sahibi olabilmişlerdir; ancak, bu mülkiyetin yönetimi, genellikle erkek akrabalarına devredilmiştir. Kadınların mülkiyet üzerindeki hakları, bazen toplumun geleneksel yapısına ve örfi hukuka dayalı olarak daraltılabilmıştır. Örneğin, kadınların sahip oldukları mülkleri, yalnızca özel izinle ya da eşleri ve akrabaları aracılığıyla yönetebilmeleri mümkün oluyordu. Osmanlı'da vakıf mülkleri gibi bazı mülkler üzerinde kadınların hakları bulunuyordu; bu tür vakıf mülkleri, kadınların mali bağımsızlıklarını destekleyen önemli araçlardı (Artan, 2018).

Kadınların ekonomik özgürlükleri, Osmanlı döneminin sosyal yapısıyla yakından ilişkilidir. Kadınlar, özellikle şehirlerde, belirli mesleklerde çalışarak kendi

gelirlerini elde etme imkânına sahipti. Ancak, bu durum her zaman özgür bir çalışma ortamı sunmamış, kadınların ekonomik faaliyetleri genellikle toplumsal normlarla sınırlı kalmıştır. Kadınlar, el sanatları ve zanaat gibi alanlarda faaliyet göstererek kendi geçimlerini sağlayabiliyorlardı. Bununla birlikte, daha fazla özgürlük ve fırsatlar, yalnızca belirli sınıflara ait kadınlar için mümkün olabiliyordu (Avcı, 2020). Ekonomik bağımsızlık konusunda en önemli engel, kadının ev içindeki rolüne dair geleneksel bakış açılarının güçlü olmasıydı. Kadınların, genellikle evdeki işlerin dışında daha az fırsata sahip olması, onların ekonomik bağımsızlıklarını kısıtlamıştır.

Kadınların ekonomik hakları, genellikle bir erkekle olan ilişkileri üzerinden şekillenmiştir. Kadınlar, evliliklerinde sahip oldukları mülklerin kontrolünü, genellikle eşlerinin ve erkek akrabalarının elinde bulunduruyorlardı. Ayrıca, kadınların evlilik dışındaki mülkiyet hakları, toplumun ve dönemin hukuki düzeninin oluşturduğu sınırlamalar nedeniyle büyük ölçüde daralmıştı (Peirce, 1993). Bu durum, kadının mali bağımsızlık kazanmasını engellemese de, ona daha az fırsat sunmuştur.

Kadınların ekonomik özgürlükleri konusunda atılan bazı adımlar, zamanla kadınların kendi işlerini kurabilmeleri veya miras yoluyla ekonomik bağımsızlık kazanmaları yönünde fırsatlar yaratmıştır. Bununla birlikte, geleneksel yapılar ve örfi hukuk, kadınların bu haklardan faydalanmalarını oldukça sınırlı tutmuştur (Köse, 2021). Osmanlı'da kadınların ekonomik hayatı, pek çok kısıtlama ve toplumsal engellerle şekillenmiş, ancak buna rağmen kadınlar, belirli alanlarda kendi bağımsızlıklarını sağlayabilmişlerdir.

Vakıflar Yoluyla Kadınların Sosyal Ve Ekonomik Hayata Katılımı

Osmanlı İmparatorluğu'nda vakıf sistemi, kadınların sosyal ve ekonomik hayata katılımında önemli bir rol oynamıştır. Osmanlı'da vakıflar, toplumun çeşitli ihtiyaçlarına cevap veren hayır kurumları olarak işlev görürken, aynı zamanda kadınlar için de sosyal ve ekonomik fırsatlar sunan bir mekanizma olmuştur. Vakıfların kadınların hayatında önemli bir yeri olmasının sebeplerinden biri, vakıf mülklerinin ve gelirlerinin kadınlara ait olabilmesi ve bu sayede kadınların ekonomik

bağımsızlıklarını elde edebilmeleri idi. Özellikle kadınlar, vakıf kurma ve vakıf mülklerinden faydalanma konusunda belli derecelerde haklara sahipti (Kaya, 2019).

Kadınların vakıf yoluyla sosyal hayatla olan bağları, bu vakıfların eğitim, sağlık ve barınma gibi alanlarda sunduğu olanaklarla doğrudan ilişkilidir. Kadınların sahip olduğu vakıf mülkleri, onların maddi anlamda daha bağımsız olmalarını sağlamış ve bu sayede kadınlar, ev dışındaki yaşamda daha fazla yer bulabilmişlerdir (Demir, 2021). Vakıf mülkleri, kadınların yaşam standartlarını iyileştirmekle kalmamış, aynı zamanda onlara toplumda daha fazla yer edinme fırsatı sunmuştur. Kadınlar, vakıflar aracılığıyla toplumsal yardımlar alabilmiş, belirli eğitimler ve beceriler kazanmışlardır.

Vakıfların, Osmanlı'daki kadınların ekonomik özgürlüklerini ve sosyal hayata katılımlarını artıran etkisi, özellikle kadınların ekonomik bağımsızlıkları açısından önemli olmuştur. Örneğin, kadınların sahip olduğu vakıf mülklerinden elde ettikleri gelir, onları erkek egemen toplumda daha az bağımlı kılmıştır. Vakıflar, kadınların yaşamlarını sürdürebilmeleri ve ekonomik olarak ayakta kalabilmeleri için önemli bir araç olmuştur. Aynı zamanda, kadınların vakıf aracılığıyla sağladıkları gelir, onların kendi işlerini kurmalarına veya sosyal faaliyetlerde bulunmalarına olanak sağlamıştır (Zilfi, 2010).

Özellikle eğitim alanındaki vakıflar, kadınların eğitimini destekleyen ve onlara sosyal alanda fırsatlar sunan kurumlar olmuştur. Osmanlı'da kadınların eğitim alması, genellikle dini ve hayri vakıflar aracılığıyla mümkün olmuştur. Kadınlar, bu vakıflar sayesinde hem dini hem de mesleki eğitim almış ve bazı alanlarda faaliyet gösterebilmişlerdir (Artan, 2018). Bu vakıflar, kadınların sosyal alanda aktif rol oynamalarını sağlamış, onların toplumla etkileşim kurarak daha fazla yer edinmelerine yardımcı olmuştur.

Vakıflar yoluyla sağlanan bu imkanlar, kadınların ekonomik ve sosyal özgürlüklerini artırırken, aynı zamanda kadınların toplum içindeki statülerinin iyileştirilmesine de katkı sağlamıştır. Osmanlı'da vakıflar, sadece maddi yardım sağlamakla kalmamış, aynı zamanda kadınların toplumdaki yerini güçlendiren sosyal yapılar olarak işlev görmüştür. Kadınların sosyal alanda daha aktif ve görünür

olmalarına yardımcı olmuş, bu da toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılması adına önemli bir adım olmuştur (Peirce, 1993).

Vakıf mülklerinin kadınlar tarafından yönetilmesi, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki erkek egemen yapıya rağmen kadınların bağımsızlıklarını pekiştiren önemli bir faktördü. Bu durum, aynı zamanda kadının iş dünyasında yer alması için bir başlangıç noktası olmuştur. Kadınlar, vakıfları aracılığıyla hem kendi ekonomilerini yönetebilmiş, hem de toplumda daha fazla saygı görebilmiştir. Örneğin, bazı kadınlar, vakıf gelirlerinden elde ettikleri parayı kendi adlarına işletmeler açmak için kullanmış ve bu şekilde daha fazla bağımsızlık kazanmışlardır (Erdem, 2017).

Kadınların Ceza Hukuku Karşısındaki Durumu

Osmanlı Ceza Hukukunda Kadınlara Yönelik Uygulamalar

Osmanlı İmparatorluğu'nda ceza hukuku, toplumun genel yapısına, dini inançlara ve toplumsal normlara dayalı olarak şekillenmiştir. Osmanlı'da kadınların ceza hukuku karşısındaki durumunu ele alırken, hem şer'i hukukun hem de örfi hukukun işlevi göz önünde bulundurulmalıdır. Bu bağlamda, kadınların ceza hukuku ile ilgili uygulamalara nasıl tabi oldukları, özellikle toplumdaki cinsiyet rollerinden ve kadınların hukuki statüsünden etkilenmiştir.

Kadınların ceza hukuku karşısındaki durumu, büyük ölçüde toplumsal cinsiyetin etkisiyle şekillenmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınlar, ceza hukukunda genellikle erkeklerden farklı bir muameleye tabi tutulmuşlardır. Özellikle şer'i hukuk çerçevesinde kadınların işlediği suçlar, erkeklerle aynı şekilde değerlendirilmemiştir. İslam hukukunda, kadınların cezai sorumluluğu çoğu zaman erkeklerden daha az ciddiye alınmış veya ceza miktarı daha düşük olmuştur. Bununla birlikte, kadınların ceza hukukundaki durumları, toplumun kadınlar için belirlediği katı ahlaki ve toplumsal normlara sıkı sıkıya bağlıydı. Kadınlar, erkeklere kıyasla daha sık biçimde toplumsal denetim ve gözetim altına alınmış, bu da onların ceza hukukundaki muamelelerini etkileyen bir faktör olmuştur (Kaya, 2019).

Osmanlı ceza hukukunda kadınların suçlara karşı muameleleri, genellikle

erkeklerin suçlarla ilgili muamelesinden daha farklıydı. Şer'i hukuka göre, kadınlar genellikle ceza alırken daha hafif cezalarla karşılaşmışlardır. Ancak, kadınların işlediği bazı suçlar, toplumsal ahlaka aykırı olarak kabul edilerek, kadınlar üzerinde özel bir baskı oluşturulmuştur. Örneğin, zina gibi suçlar kadınlar için daha ağır bir biçimde cezalandırılabilmişken, aynı suç erkekler için daha hafif cezalarla sonuçlanabiliyordu. Bu, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki cinsiyetçi hukuk sisteminin bir yansımasıydı. Kadınların zina suçlarından dolayı uygulanan ceza, daha çok onları toplum dışına itme ve toplumsal düzeni sağlama amacı güdüyordu (Yılmaz, 2016).

Öte yandan, Osmanlı'da kadınların ceza hukuku uygulamaları ile ilgili kararlar, çoğu zaman aile içi yapıya, evlilik ilişkilerine ve kadınların toplumdaki "yerine" bağlıydı. Aile içindeki suçlar, özellikle kocaları tarafından kadınlara yönelik işlenen şiddet, genellikle örtbas edilerek daha hafif cezalara tabi tutuluyordu. Kocaların kadınlarına şiddet uygulamaları, toplumun gözünde "özel alan" olarak görüldüğü için, ceza hukukunda kadınlar genellikle erkeklerin sorumluluğu altındaki varlıklar olarak kabul edilmiştir (Zilfi, 2010). Bu, kadınların ceza hukuku karşısındaki durumunu daha karmaşık bir hale getirmiştir, çünkü kadınlar, cezalandırılmalarına neden olan davranışları da dahil olmak üzere çoğu zaman sosyal olarak "haklı" ya da "suçlu" sayılmamıştır.

Kadınların ceza hukuku karşısındaki uygulamalarda, erkeklerin egemen olduğu toplumsal yapılar nedeniyle kadınların cezai sorumlulukları çoğunlukla ikinci planda kalmıştır. Bununla birlikte, bazı kadına yönelik suçlar Osmanlı'da özel bir cezai işlem gerektirmiştir. Kadınların suçlu davranışlarını aşmak için uygulanan cezai yaptırımlar, aynı zamanda dini normlarla da şekillenmiştir. Kadınlar, evlilik dışı ilişkiler, zina, iftira ve benzeri suçlarla suçlanarak, çoğu zaman kamuya açık şekilde cezalandırılmışlardır (Avcı, 2020).

Kadınların ceza hukuku açısından karşılaştığı bir diğer önemli zorluk ise, özellikle suçları işleyen kadınların, çoğu zaman yasal haklarından mahrum bırakılması ve cezaların çoğunlukla sosyal normlara göre ağırlaştırılmasıydı. Özellikle "toplumsal düzeni bozan" suçlar, kadınların toplumsal statüsünü tehdit ettiğinden, daha şiddetli cezalara tabi tutulmuşlardır. Bu durum, kadınların toplumsal

yaşamda daha az yer edinmelerini sağlarken, aynı zamanda ceza hukukunun toplumsal normlarla uyumlu bir şekilde işlediğini gösteriyor.

Kadınların Suç İşlemesi Ve Cezalandırılması

Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların suç işleme ve cezalandırılma durumları, toplumsal cinsiyet, kültürel normlar ve dini kurallarla yakından ilişkilidir. Osmanlı hukuk sisteminde, kadınların suç işleme durumu genellikle erkeğe göre daha düşük oranda kabul edilmiştir; ancak bu, onların cezalandırılma süreçlerinde daha farklı bir bakış açısıyla karşı karşıya kalmamalarını sağlamamıştır (Yılmaz, 2018). Kadınların suç işledikleri zaman, ceza uygulamaları genellikle toplumsal ahlaka ve aile yapısına büyük bir etki yapmıştır, bu da suçların genellikle sadece hukuki bir mesele olarak değil, aynı zamanda toplumsal düzeni tehdit edici bir davranış olarak görülmesine neden olmuştur (Demir, 2021).

Kadınların işlediği suçlar genellikle, toplumda kabul edilmeyen davranışlarla ilişkilendirilmiş ve bu suçlar, kadınların özel yaşamlarını ihlal etmeleri veya toplumdaki rol ve statülerini aşmalarıyla doğrudan ilişkilendirilmiştir. Zina gibi toplumsal olarak affedilemez suçlar, özellikle kadınlar için daha ağır bir şekilde cezalandırılmaktadır. Kadınların işlediği suçların genellikle daha ağır cezalarla sonuçlanmasının arkasında, toplumsal ahlakı ve geleneksel aile yapısını koruma isteği yatmaktadır. Kadınların suç işleme oranları erkeklerle kıyaslandığında daha düşük olmakla birlikte, suçların toplumsal sonuçları açısından daha fazla cezai müdahaleye uğramışlardır. Bu da Osmanlı hukuk sistemindeki cinsiyetçi yapının bir yansımasıdır.

Kadınların suç işlemeleri, çoğu zaman aile içindeki düzeni bozma, toplumun ahlaki yapısına zarar verme veya toplumsal rollerini ihlal etme olarak değerlendirilmiştir. Bu nedenle, kadınların cezalandırılmasında toplumsal cinsiyetin önemli bir etkisi olmuştur. Kadınlar, aile yapısını tehdit eden davranışlarıyla suçlu sayılmalarına rağmen, erkeklerin benzer suçları işlemeleri durumunda genellikle daha hafif cezalarla karşılaşmışlardır (Zilfi, 2010). Ayrıca, suç işleyen kadınların cezalandırılmalarında, aile ve erkek egemenliği de önemli bir etken olmuştur. Suçları

işleyen kadınlar, genellikle “aile dışına” çıkarılma ve toplumsal düzenden dışlanma riskiyle karşılaşmışlardır. Bu durum, kadınların ceza hukukunda daha ağır ve toplumsal olarak dışlayıcı uygulamalara maruz kalmalarına yol açmıştır.

Öte yandan, Osmanlı’daki ceza hukukunda kadınların suçları işlediği sırada, genellikle erkeklerin etkisi ve kontrolü altında oldukları kabul edilmiştir. Erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliği, suç işleyen kadınların cezalarının belirlenmesinde de etkili olmuştur. Özellikle kadına yönelik şiddet veya zina gibi suçlarda, cezalar bazen daha hafif tutulmuş ve suçu işleyen kadınların toplumsal ve ailevi rollerinin korunmasına yönelik özel düzenlemeler yapılmıştır (Kaya, 2019). Bu uygulamalar, kadınların cezalandırılması sürecinde bir tür “özel muamele” olarak görülebilir. Bununla birlikte, bu “özel muamele” toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir parçası olarak, kadınları erkeklerin gözetimi altındaki varlıklar haline getirmiştir.

Kadınların cezalandırılmasındaki diğer bir önemli unsur, suçların işlendiği çevre ve koşullardır. Osmanlı ceza hukukunda, suçların işlendiği yerler ve suçların toplumda oluşturduğu etkiler de dikkate alınmıştır. Kadınlar, genellikle toplumun gözünde daha fazla mahcup olabilecekleri ve kötü şöhretle anılabilecekleri suçlar işlediklerinde daha sert cezalarla karşılaşmışlardır. Zina, rüşvet, iftira gibi suçlar, kadınların toplumdaki itibarını doğrudan tehdit eden suçlar olarak kabul edilmiştir (Avcı, 2020). Bu tür suçlar, kadınların cezalandırılmasında daha katı ve dışlayıcı bir yaklaşımı tetiklemiş, toplumsal düzenin korunması adına kadınlar daha fazla cezalandırılmıştır. Kadınların cezalandırılması, suçluluklarının ötesinde, toplumsal ve ailevi rollerini tehdit etmeleriyle ilişkilendirilmiştir.

Namus Ve İffet Kavramlarının Hukuk Sistemine Etkileri

Osmanlı İmparatorluğu’nda kadınların ceza hukuku karşısındaki durumu, büyük ölçüde toplumsal normlar ve değerlerle şekillenmiştir. Bu normların başında ise "namus" ve "iffet" kavramları gelmektedir. Namus ve iffetin, özellikle kadınların cezai sorumlulukları ve toplumsal rollerini belirlemedeki etkisi, Osmanlı hukukunun temellerine derinlemesine nüfuz etmiştir. Namus, sadece bireysel bir kavram olarak ele alınmamış, toplumsal bir değer ve aile düzeninin korunmasıyla doğrudan

ilişkilendirilmiştir. İffet ise daha çok kadınların cinsel ahlakını ve toplumdaki yerini belirleyen bir unsur olarak Osmanlı hukukunda önemli bir yer tutmuştur (Çelik, 2015).

Namus, Osmanlı hukukunda genellikle "kadın onuru" olarak ifade edilmiştir ve bu, cezai düzenlemelerde kadınların davranışlarının toplumsal ve ailevi sonuçlarını derinden etkilemiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki şeriat ve örfi hukukun birleşimi, kadınların namuslarını koruma adına, özellikle cinsel ahlaka ilişkin ağır cezai müeyyideler getirmiştir (Sonbol, 2003). Bu bağlamda, zina gibi suçlar, sadece bireysel bir ahlaki sapma olarak değil, aynı zamanda toplumsal düzeni tehdit eden büyük bir tehlike olarak görülmüştür. Osmanlı hukukunda kadının namusunu koruma sorumluluğu, sadece kadına değil, aynı zamanda ailesine de yüklenmiştir. Bu sorumluluk, kadının namusunun ihlali durumunda ailesinin veya eşinin, kadın adına karar vermek ve gerekirse cezalandırma hakkına sahip olması şeklinde yansıma bulmuştur (Avcı, 2020).

İffet kavramı ise, kadınların toplumsal statülerini belirleyen bir başka önemli unsurdur. İffet, sadece kadınların cinsel ahlakını değil, aynı zamanda toplum içindeki itibarlarını ve onurlarını da belirleyen bir faktör olarak Osmanlı hukukunda güçlü bir şekilde yer almıştır. Kadınların iffetsizlik suçları, genellikle ağır cezalarla sonuçlanmış, hatta bazen toplumdan dışlanmaya kadar gidebilecek etkiler yaratmıştır (Demir, 2021). Osmanlı'da iffet, kadının yalnızca cinsel ahlakını değil, aynı zamanda sosyal hayattaki duruşunu ve aile içindeki yerini belirleyen bir kavram olarak şekillenmiştir. İffetsizliğin suç sayılması, kadınların kendi iradeleriyle toplumdaki yerlerini belirlemelerinin neredeyse imkansız olduğunu göstermektedir (Kaya, 2019).

Bu kavramlar, Osmanlı ceza hukukunda kadınların suç işleme ve cezalandırılma süreçlerinde belirleyici olmuştur. Kadınların namus ve iffetiyle ilgili suçlar, hukuki bakımdan daha ağır şekilde değerlendirilmiş, ceza uygulamalarında özel düzenlemeler yapılmıştır. Zina suçundan cezalandırılan bir kadın, sadece kendi hayatını değil, ailesinin ve toplumun ahlaki yapısını da tehdit etmiş sayılmıştır. Bu yüzden, kadınların işlediği "namus suçları" ağır bir şekilde cezalandırılmış, bazen ölüm cezasına kadar varan cezalarla karşılaşmışlardır (Yılmaz, 2018). Zina suçunu

işleyen kadınlar, genellikle cezaların uygulanmasında, erkeklerden farklı muameleye tabi tutulmuş ve toplumsal ahlakın korunması adına daha sert cezalarla karşılaşmışlardır.

Kadınların namus ve iffete ilişkin suçlarda cezalandırılma süreçleri, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki toplumsal yapının ve dini normların derin izlerini taşımaktadır. Bu kavramlar, yalnızca hukukta değil, Osmanlı toplumunun genel yapısında da kadının yerini, değerini ve toplum içindeki rolünü belirleyen temel unsurlar olmuştur. Kadınların namus ve iffeti, sadece bireysel bir sorumluluk olmaktan öte, toplumsal ahlaka hizmet eden bir düzenin parçası olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle, kadınlar bu kavramlarla ilgili suçlar işlediğinde, hukuki ve toplumsal cezalara maruz kalmışlardır.

Osmanlı'da Kadınların Mahkemelerdeki Yeri Ve Kadı Sicilleri

Kadı sicillerinde kadın davalarına dair örnekler

Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların mahkemelerdeki yeri, hem hukuki hem de toplumsal normlar çerçevesinde şekillenmiştir. Kadı sicilleri, dönemin kadınlarının hukuki durumunu ve mahkemelerdeki rolünü anlamada önemli bir kaynaktır. Bu sicillerde, kadınların başvurdukları davalar, talepleri ve mahkemede gördükleri muameleler hakkında ayrıntılı bilgilere ulaşmak mümkündür. Osmanlı'da, özellikle kadı sicilleri aracılığıyla, kadınların mahkemelerdeki yerini ve hak arayışlarını daha derinlemesine incelemek mümkündür (Çelik, 2015).

Kadınların mahkemelerdeki yerini belirleyen temel faktörlerden biri, kadıların ve toplumun kadına karşı yaklaşımıdır. Kadı sicillerinde, kadınların en çok başvurdukları davalar arasında boşanma, nafaka, miras hakları ve cinsel suçlara yönelik şikayetler bulunmaktadır. Bu davalar, kadınların toplumsal konumlarıyla bağlantılı olarak şekillenmiş, ancak hukuki açıdan oldukça sınırlı bir alanı kapsayabilmiştir. Kadı sicillerinde yer alan örneklerden, kadınların yalnızca bazı durumlarda kendilerini savunabildiklerini görmekteyiz. Genellikle, boşanma davalarında kadınların talepleri kabul edilse de, toplumsal değerler ve ailevi bağlar

nedeniyle, erkeklerin lehine sonuçlanan davalar da sıkça görülmüştür (Sonbol, 2003).

Kadınların, boşanma gibi davalar dışında en sık başvurdukları diğer bir konu da nafaka talepleridir. Osmanlı'da kadının nafaka hakkı, belirli şartlar altında kabul edilmiştir, ancak bu tür davaların çoğunda kadıların verdiği kararlar, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını sınırlayan bir nitelik taşımaktadır. Kadı sicillerinde, kadınların taleplerinin karşılanmasında genellikle aile içindeki erkeklerin onayı önemli bir rol oynamıştır. Erkeklerin karar süreçlerine müdahale etmesi, kadının özgür iradesinin ve taleplerinin kısıtlanmasına yol açmıştır (Yılmaz, 2018).

Kadınların ceza davalarına ilişkin başvuruları da kadı sicillerinde yer almaktadır. Bu davalar genellikle cinsel suçlar ve namusla ilgili suçlardan oluşmaktadır. Osmanlı hukukunda, kadınların bu tür suçlara maruz kalmaları, çoğu zaman toplumun değer yargıları çerçevesinde değerlendirilen bir mesele olmuştur. Zina, iftira veya cinsel saldırı davalarında, kadınların mağduriyetleri çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Kadı sicillerinde yer alan bu tür davalarda, kadınların suçlu sayılmaları ve ağır cezalarla karşılaşmaları yaygındır (Avcı, 2020). Örneğin, zina suçundan kadınlar çoğu zaman ölüm cezasına kadar gidebilen cezalara çarptırılmıştır. Bu durum, kadının toplumsal yerini, ahlaki değerlerini ve namusunu koruma adına şiddetli bir hukuki yaklaşımı yansıtmaktadır.

Bir başka dikkat çekici nokta ise, kadınların miras haklarıyla ilgili davaların kadı sicillerinde yer almasıdır. Osmanlı'da kadının miras hakkı, erkeklerle kıyaslandığında kısıtlıydı. Kadı sicillerinde, kadınların miras talep etmeleri durumunda karşılaştıkları engeller sıklıkla kaydedilmiştir. Bu davalarda, kadınların miras paylarını talep etmeleri çoğu zaman güç olmuştur ve toplumsal normlar gereği, erkeklerin önceliği söz konusu olmuştur (Demir, 2021). Ancak, bazı durumlarda kadınların miras haklarını savunarak, mahkemelerde başarılı oldukları da görülmektedir. Örneğin, bazı kadı sicilleri, kadınların eşlerinden ya da aile üyelerinden miras hakkı talep etmeleriyle ilgili davaları içermektedir. Bu, kadınların hukuki mücadeleleri açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Kadı sicillerinde, kadınların boşanma, nafaka ve miras davaları dışında başvurdukları bir diğer önemli konu ise, şiddet ve hakaretle ilgili dava açmalarına

yönelik talepleridir. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadının fiziksel şiddete uğraması durumunda başvurabileceği belirli hukuki mekanizmalar olsa da, bu tür davalar genellikle kadının toplumsal statüsüne ve ailesinin kararlarına bağlı olarak gelişmiştir. Kadı sicillerindeki örneklerde, kadınların şiddete uğramaları durumunda hukuki yardım talep etmeleri ve haklarını savunmaları oldukça sınırlıdır (Çelik, 2015). Genellikle, erkeklerin şiddet uyguladığı kadınlar, toplumsal ahlak ve aile yapısı gereği daha fazla mağdur olmuştur.

Kadınların mahkemelerde şahitlik hakkı

Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların mahkemelerdeki hakları, İslam hukuku çerçevesinde belirlenen kurallar ve toplumun değer yargılarıyla şekillenmiştir. Bu bağlamda, kadınların mahkemelerde şahitlik yapma hakkı, oldukça karmaşık bir konu olmuştur. Kadınların şahitlik hakkı, özellikle İslam hukukuna dayalı olarak değerlendirilmiş ve uygulamada büyük bir sınırlama ile karşılaşmıştır. Bu sınırlamaların başında, kadınların şahitliklerinin erkeklerin şahitliklerine göre daha düşük bir kabul görmesi yer almaktadır. Kadı sicillerinde yer alan kayıtlara göre, kadınların mahkemelerde şahitlik yapmalarına ilişkin davalar, sıkça tartışılan ve hukuki bağlamda değerlendirilen önemli meselelerden biri olmuştur (Çelik, 2015).

İslam hukukunda, kadının şahitliği, genellikle erkeklerin şahitliği ile karşılaştırıldığında, hukuki olarak iki kadın şahitliğine eşdeğer sayılmaktadır. Bu durum, Osmanlı'da kadınların mahkemelerde şahitlik yapmalarını ve davalarda söz sahibi olmalarını sınırlamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda, kadınların yalnızca belirli türdeki davalarda şahitlik yapmalarına izin verilmiştir. Örneğin, kadınlar boşanma, nafaka ve miras davalarında şahitlik yapabilse de, cinsel suçlar ve zina gibi davalarda şahitlik yapmalarına genellikle izin verilmemiştir (Yılmaz, 2018). Bu tür davalarda, kadının şahitliği, toplumsal ve dini normlar nedeniyle pek dikkate alınmamıştır. Bu durum, kadının toplumsal konumunun bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Kadınların mahkemelerdeki şahitlik hakları, yalnızca belirli şartlar altında tanınmıştır. Kadı sicillerinde, kadınların şahitlik yaptığı davaların kaydedildiği bazı örneklerde, kadınların yalnızca diğer kadınların davalarına şahitlik edebildikleri

görülmüştür. Bu da, kadınların yalnızca kadınlarla ilgili meselelerde söz sahibi olabilmelerinin bir göstergesidir. Kadı sicillerinde yer alan diğer bir örnek ise, kadınların şahitlik yapmalarının sadece belirli konularla sınırlı olmasıdır. Kadınların şahitlik yapmalarına genellikle erkeklerin onayı veya toplumsal baskı sonucu karar verilmiştir. Kadıların kararları, kadınların şahitlik yapmasına sınırlı bir alan tanımıştır (Zilfi, 2010).

Osmanlı hukukunda, kadının şahitliği konusunda en dikkat çeken özelliklerden biri de, kadının toplumsal ve ailevi rolünün hukuki uygulamalarda nasıl etkili olduğudur. Kadınların mahkemelerde şahitlik yapma hakkı, sadece hukuki metinlerle değil, aynı zamanda toplumsal normlarla da sınırlıydı. Özellikle kadınların erkeklerle ilgili davalarda şahitlik yapmalarına dair herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu durum, kadınların mahkemelerde eşit haklar çerçevesinde yer alabilmelerini engelleyen bir faktör olmuştur (Avcı, 2020). Kadı sicillerinde yer alan örneklerden bir kısmı, kadınların yalnızca kadınlar arası davalarda tanıklık yapmalarına izin verildiğini göstermektedir. Ayrıca, kadınların tanıklık yaptığı davaların çoğunda, davaların konusunun da kadınlarla ilgili olduğu görülmüştür.

Kadınların şahitlik yapabilmesi için belirli toplumsal ve dini normlara uymaları gerekmiştir. Osmanlı'da kadının şahitliği, hem hukuki hem de toplumsal kabul açısından iki katmanlı bir yapıya sahipti. Kadının şahitliği, erkeklerin şahitliği kadar geçerli sayılmadığı için, bir kadın tanığın mahkemelerde etkili olabilmesi için genellikle iki kadın şahit getirilmesi gerekmiştir (Kaya, 2019). Bu durum, kadınların toplumsal ve hukuki olarak bağımsız hareket etmelerinin önünde büyük bir engel oluşturmuştur. Yine de bazı durumlarda, kadınların şahitlik yaptığı davalarda, kadınların tanıklıklarının geçerli sayıldığı da kaydedilmiştir. Bu tür davalar, kadınların hukuki haklarının tanınması ve şahitlik haklarının daha geniş bir alana yayılması adına önemli adımlar olarak değerlendirilebilir.

Kadınların dava açma ve hak arama süreçleri

Osmanlı İmparatorluğu'nda kadınların dava açma ve hak arama süreçleri, İslam hukukunun esaslarıyla şekillenmiş, ancak aynı zamanda dönemin toplumsal

yapısının da etkisi altında olmuştur. Osmanlı toplumunda kadınların hukuki hakları, özellikle dava açma hakları, sosyal ve kültürel normlarla sınırlıydı. Kadınların mahkemelere başvurabilmesi, öncelikle kadıların takdirine bağlıydı ve kadının toplumsal statüsü de bu süreçte önemli bir faktördü (Yılmaz, 2018). Kadınların dava açma hakkı, İslam hukuku çerçevesinde yasal olarak tanınsa da, kadının toplumsal rolü ve aile içindeki statüsü nedeniyle, kadınların hak arama süreçleri büyük ölçüde sınırlıydı. Kadı sicillerinde yer alan kayıtlara göre, kadınlar genellikle kocalarına, aile içindeki diğer erkek bireylere karşı dava açmakta zorlanmışlardır.

Osmanlı'da kadının dava açma hakkı, genellikle boşanma, nafaka ve mal paylaşımı gibi ailevi meselelerle sınırlıydı. Kadınlar, bu tür davalarda hak aramak için kadiya başvurabilirlerdi, ancak bu başvurular genellikle kadının durumuna ve ona yönelik toplumsal baskılara göre şekillenirdi. Kadınların, özellikle eşlerinden veya ailelerinden gördükleri haksızlıkları mahkemeye taşıyabilmesi, toplumsal normlar ve hukuki geleneklerle sınırlıydı (Demir, 2021). Bu yüzden, kadınların mahkemelerde hak arama süreçleri, erkeklerinkine kıyasla daha zor ve daha fazla engellemeye karşılaşılan bir süreçti. Kadı sicillerinde, kadınların boşanma davaları ve mal paylaşımı gibi konularda başvurdukları vakalar daha yaygın olsa da, kadınların başvuruları genellikle sınırlı kalmıştır.

Kadınların dava açma haklarının sınırlı olmasının bir diğer nedeni de, toplumun genellikle kadınları aile içindeki meselelerden dışlama eğilimidir. Kadınlar, aile içindeki uyuşmazlıkları veya eşlerinden gördükleri zulmü mahkemeye taşımak istediklerinde, bazen dışlanmış ya da toplum tarafından kabul görmemişlerdir (Kaya, 2019). Bu durum, kadının mahkemeye başvurmasını zorlaştırmış, çoğu zaman kadının kendi başına bir dava açma cesaretini bulması engellenmiştir. Kadı sicillerindeki örnekler, kadınların çoğunlukla aile içindeki erkek bireylerin izniyle mahkemeye başvurabildiklerini göstermektedir. Ayrıca, Osmanlı'da kadınların dava açma süreçlerinde sıkça başvurdukları bir başka yöntem, vakıflar aracılığıyla yardım istemektir. Kadınlar, vakıfların sunduğu hukuki ve sosyal destekle haklarını aramaya çalışmışlardır (Zilfi, 2010).

Kadınların mahkemeye başvurabilmesi için öncelikle kadıların izni

gerekmekteydi. Osmanlı İmparatorluğu'nda kadı, hem dini hem de hukuki açıdan oldukça güçlü bir figürdü ve kadının dava açma süreci, kadının bulunduğu coğrafi bölgedeki kadının tutumuna göre farklılıklar gösterebiliyordu. Kadıların, kadınların taleplerine yönelik tutumları, bazen kadınların lehine olacak şekilde değişkenlik göstermiş olsa da, genel olarak kadınların davalarında erkeklerin daha güçlü bir pozisyonda olmaları, kadının dava açma sürecinde karşılaştığı zorlukları arttırmıştır (Sonbol, 2003). Kadıların, özellikle boşanma ve nafaka gibi konularda kadına karşı daha duyarlı olduğu durumlar olsa da, bu tür davalarda da kadınların dava açma hakkı genellikle sınırlıdır.

Bir kadının hak arama süreci, genellikle yalnızca aile içi sorunlarla sınırlı kalmaz; toplumda karşılaştığı diğer haksızlıklarla ilgili de dava açma hakkına sahipti. Ancak bu hak, kadınların genellikle erkekler tarafından denetlenen ve yönlendirilen bir süreç olmuştur. Osmanlı'da kadınların, dışarıdan yardım alarak davalarını takip etmeleri de bir diğer zorluk olmuştur. Bu nedenle, kadınların dava açabilmesi için erkek akrabalarının veya toplumun onayını almaları gerekmiştir (Yılmaz, 2018). Kadı sicillerinde, kadınların davalarındaki en önemli engellerin başında, erkeklerin kadının mahkemeye başvurmasına karşı çıkması yer almaktadır.

Kadınların hak arama süreçlerini daha iyi anlayabilmek için, Osmanlı'da kadınların toplumsal statüsünün de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kadınlar, İslam hukukuna göre yasal olarak haklarını arayabilse de, toplumun kadına biçtiği rol, onun bu hakları ne ölçüde kullanabileceğini sınırlandırmıştır. Kadı sicillerinde yer alan davalarda, kadınların hak arama süreçlerinin bazen tamamen toplumsal ve kültürel engeller nedeniyle durmuş olduğunu görmek mümkündür. Örneğin, kadınlar sadece kadınlar arası davalarda daha etkin bir şekilde rol alabilmiş, erkeklerle ilgili davalarda genellikle pasif kalmışlardır (Demir, 2021).

Osmanlı'da Kadın Hukukuna Yönelik Reformlar

Tanzimat dönemi ve kadın haklarında değişimler

Osmanlı İmparatorluğu'nda, 19. yüzyılın ortalarında başlayan Tanzimat dönemi, toplumsal yapıyı ve hukuk sistemini derinden etkileyen bir dönüm

noktasıydı. Bu dönemde, devletin modernleşme çabaları çerçevesinde, kadınların toplumsal ve hukuki hakları konusunda da önemli değişiklikler yaşanmıştır. Tanzimat reformları, başlangıçta daha çok erkek egemen hukukun modernleşmesine yönelik adımlar atsa da, kadınların hukuki statülerini iyileştirmeye yönelik bazı düzenlemeler de getirilmiştir (Aksu, 2017). Bu dönemde kadın haklarına yönelik yapılan düzenlemelerin temel amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nu Batılı güçler karşısında güçlü kılmak ve iç reformlarla toplumda adaletin sağlanmasıydı.

Tanzimat fermanı, kadınların hukuki statülerini ve toplumsal konumlarını değiştirmek için önemli bir adım olarak kabul edilebilir. Ancak, kadınların adalet ve hukuk karşısındaki eşitliği, hâlâ erkeklerin öncelikli haklarını koruyan bir anlayışa dayanıyordu. Bu dönemde, kadınların haklarını savunabilmesi için yasal yollar açılmış olsa da, toplumsal normlar, kadınların aktif bir şekilde bu hakları kullanmalarını engellemiştir. Örneğin, boşanma ve mal paylaşımı gibi konularda kadınların haklarını talep etme süreçleri daha da netleşmiş olsa da, uygulamada kadınların bu hakları elde edebilmesi zordur (Zilfi, 2010). Tanzimat dönemi, kadınların hukuki haklarını iyileştirmeyi hedeflese de, uygulamadaki engeller ve toplumun muhafazakâr yapısı, bu reformların etkinliğini sınırlamıştır.

19. yüzyılda Osmanlı'da kadın hukukuna dair düzenlemeler

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda kadın hukukuna dair yapılan düzenlemeler, genellikle Tanzimat reformlarının bir uzantısı olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, hukuk sistemi modernleşme yolunda önemli adımlar atmış, kadınların bazı temel hakları yasalarla güvence altına alınmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, bu düzenlemeler, sadece kadınların aile içindeki haklarını iyileştirmekle sınırlı kalmış, toplumsal eşitlik noktasında büyük değişiklikler yaratmamıştır (Sonbol, 2003). Kadınların medeni hakları, boşanma, miras ve mülkiyet gibi alanlarda bazı düzenlemeler yapılmış olsa da, bu haklar genellikle sadece kadınların yaşadığı toplumda kabul görebilir ve uygulamaya konulabilirdi.

Özellikle 1858'de kabul edilen Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye (Osmanlı Medeni Kanunu), Osmanlı'daki kadınların hukuki durumunu değiştiren önemli bir dönüm

noktasıdır. Bu kanun, kadınların mülkiyet hakları ve boşanma hakları gibi konularda bazı iyileştirmeler getirmiştir. Ancak, bu düzenlemeler, kadının toplumdaki yerini ciddi şekilde dönüştürmeye yetmemiştir. Mecelle, kadınların toplumsal statülerini eşitlemekten ziyade, onların erkeklere karşı olan bağımlılıklarını belirginleştiren bir sistemde işleyişine olanak sağlamıştır (Kaya, 2019). Kadınların toplumda daha geniş bir sosyal ve hukuki rol üstlenebilmeleri için bu dönemdeki düzenlemelerin yetersiz olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, Tanzimat reformlarının bir sonucu olarak kadınların eğitimi ve sosyal hakları konularında da bazı gelişmeler yaşanmıştır. Kadınlar, özellikle şehirlerde daha fazla eğitim imkânı bulmuş, bazı kadınlar Batı'daki kadın hakları hareketlerinin etkisiyle daha fazla seslerini duyurmaya başlamıştır. Ancak, bu hakların yalnızca belirli bir sınıfla sınırlı kalması, toplumun büyük kısmı için bir değişim yaratmamıştır. Bu dönemde, kadınların eğitimde daha fazla yer alması ve hukuk önünde daha fazla söz sahibi olabilmesi için ciddi adımlar atılsa da, toplumsal yapılar ve geleneksel cinsiyet rolleri, bu reformların hızla benimsenmesini engellemiştir.

Osmanlı'daki bu düzenlemeler, kadının hukuki haklarını kısmi olarak güvence altına almış, ancak toplumsal eşitsizliklerin derinleşmesini engellememiştir. Kadınların yasal eşitlik talepleri daha çok, kadı sicillerinde yer alan davalarla sınırlı kalmış ve pek çok kadının bu hakları kullanabilmesi imkânsız hale gelmiştir. Ayrıca, kadınların evlilik, boşanma ve miras haklarında uygulamada karşılaştıkları zorluklar, dönemin toplumsal yapısı tarafından daha da zorlaştırılmıştır (Yılmaz, 2018).

Mecelle ve kadın hakları

Osmanlı'da kadınların hukuk önündeki statülerinin değişimi, Tanzimat reformlarının bir parçası olarak kabul edilebilecek Mecelle-i Ahkâm-ı Adliye (Osmanlı Medeni Kanunu) ile birlikte daha somut hale gelmiştir. 19. yüzyılın ortalarında kabul edilen Mecelle, Osmanlı'daki hukuk sisteminde önemli bir yenilik oluşturmuş, özellikle aile hukuku, mülkiyet ve miras gibi konularda kadınların statüsünü şekillendiren düzenlemelere yer vermiştir (Demir, 2021). Ancak, bu

düzenlemelerin kadınlar için sunduğu hakların, erkeklerin haklarıyla eşdeğer olmadığı ve kadınların toplumsal hayatta hala belirli sınırlamalarla karşılaştığı görülmüştür.

Mecelle'nin kadına dair getirdiği en önemli yeniliklerden biri, kadınların mal varlıkları üzerindeki haklarının tanınmasıydı. Kadınlar, özellikle boşanma, miras ve mülkiyet gibi meselelerde belli başlı haklara sahip olmuşlardır. Ancak, bu haklar sadece kadınların hukuki durumlarını iyileştirmeyi amaçlamakla kalmamış, aynı zamanda kadının toplum içindeki geleneksel rolüne de uygun bir çerçeve sunmuştur (Aksu, 2017). Yine de, Mecelle'nin etkisi, daha çok hukuki çerçeveye dayalı kalmış, kadının pratikte bu haklarını kullanma imkânı genellikle sınırlı olmuştur.

Mecelle'nin kadınların haklarını düzenlemesi, genel olarak kadınların toplumsal hayatta daha aktif ve eşit bir yer edinmeleri adına önemli bir adım olsa da, bunun ötesinde kadının toplumsal konumuna dair köklü bir değişim sağlamamıştır. Örneğin, kadınların boşanma hakkı, şer'i hukukun etkisiyle sınırlı kalmış, kadının eşitlik talebi genellikle aile içindeki rollerine ve toplumun geleneksel değerlerine sıkıca bağlı kalmıştır (Yılmaz, 2018). Özellikle boşanma işlemleri, hala büyük ölçüde erkeklerin iradesine dayalı bir yapıya sahipti. Erkeklerin, kadınları boşama hakları bulunduğu gibi, kadının talep ettiği boşanma kararlarını uygulama süreci de bir hayli karmaşık ve zorlu olmuştur.

Mecelle'nin, kadınların mülkiyet hakları konusundaki düzenlemeleri ise daha olumlu bir gelişme olarak öne çıkmıştır. Kadınlar, belli bir ölçüde mal varlıklarını sahiplenme ve yönetme hakkına sahip olmuş, bazı durumlarda kadınların mülk edinmesi kolaylaşmıştır. Ancak, bu hakların uygulamaya girmesi genellikle sınırlı olmuş, sadece belirli sosyo-ekonomik sınıflardaki kadınlar bu haklardan tam olarak faydalanabilmiştir (Kaya, 2019). Bununla birlikte, bu dönemdeki ekonomik engeller, kadınların mülkiyet haklarını tam anlamıyla kullanmalarını zorlaştırmıştır.

Kadınların miras hakları da Mecelle'deki düzenlemelerle belirginleşmiştir. Miras hakkı, şer'i hukukla paralel olarak düzenlenmiş olsa da, Mecelle, kadınların bu hakkı talep etmelerinde daha fazla güvence sunmayı amaçlamıştır. Ancak, pratikte kadınların mirastan aldıkları pay, hala erkeklere kıyasla daha düşük kalmıştır. Bu

durum, Osmanlı hukukunun patriyarkal yapısının bir yansıması olarak görülmüştür (Avcı, 2020). Ayrıca, mecellenin kadının ekonomik hakları üzerinde sağlamış olduğu iyileştirmeler, kadının ekonomik bağımsızlığını kazanması için tek başına yeterli olmamıştır.

Sonuç

Osmanlı Devleti'ndeki kadın hukuku, büyük ölçüde İslam hukuku ve örfi hukukun etkisi altında şekillenmiş, kadınların hukuki statüsü, toplumsal cinsiyet normlarına sıkı sıkıya bağlı olarak gelişmiştir. Bu çalışma, Osmanlı'daki kadınların hukuki hakları, toplumsal konumları ve mahkemelerdeki yerini analiz ederek, tarihsel süreç içinde kadınların hukuki statülerindeki değişimi ve sınırlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. Osmanlı'da kadınların medeni hakları, ceza hukuku karşısındaki durumları, mahkemelerdeki yerleri ve hukuki reformlar, pek çok yönüyle dönemin toplumsal yapısına ve kültürel değerlerine dair önemli veriler sunmaktadır.

Osmanlı'da kadınların hukuki statüsü, şer'i hukuk ve örfi hukuk arasında bir denge kurarak şekillenmiş, kadınların haklarını belirleyen temel kurallar çoğunlukla geleneksel yapılarla sınırlandırılmıştır. Ancak Tanzimat dönemi ile birlikte, Osmanlı Devleti'nin modernleşme çabaları, kadınların hukuki statüsünde belirli iyileşmelere zemin hazırlamıştır. Mecelle gibi düzenlemeler, kadınların mal varlıkları ve miras hakları gibi konularda belirli haklar tanımış, ancak bu haklar pratikte genellikle sınırlı kalmıştır. Kadınların toplumsal hayatta edindiği yer, hukuki düzenlemelerle pekişse de, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri bu hakların kullanımını büyük ölçüde engellemiştir.

Kadınların mahkemelerdeki yeri, kadı sicillerinde yer alan davalarla somut bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Kadınların şahitlik hakkı, dava açma ve hak arama süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar, Osmanlı'daki yargı sisteminin kadına bakış açısını yansıtmaktadır. Bu süreçlerde kadınların çoğu zaman erkeklere bağımlı konumda olması, kadınların hak arama süreçlerini zorlaştırmıştır. Ancak kadınların dava açma hakkını kullanma ve hukuki mücadelesine dair örnekler, zaman zaman toplumsal yapıyı sorgulayan ve bu yapıyı aşmaya çalışan kadınların varlığını da göstermektedir.

Osmanlı'daki kadın hakları, özellikle Tanzimat ve Islahat Fermanları sonrasında, daha sistematik bir şekilde düzenlenmeye başlanmıştır. Ancak bu

reformların etkisi, toplumsal yapılarla sıkı sıkıya bağlantılıydı ve bu yüzden yasal değişiklikler kadınların yaşamlarında tam anlamıyla köklü bir dönüşüm yaratmamıştır. Mecelle, kadınların mülkiyet hakları, boşanma ve miras gibi konularda bazı düzenlemeler getirmiş olsa da, kadınların toplumsal statüsünde bir devrim yaratmaktan çok, hukukla güvence altına alınan belirli hakları belirlemiştir.

Osmanlı'da kadınların ceza hukuku karşısındaki durumu, genellikle namus ve iffeti korumaya yönelik yapılan yasal düzenlemelerle şekillenmiştir. Kadınların suç işlemeleri ve cezalandırılmaları, toplumsal değerler çerçevesinde değerlendirilen bir mesele olmuştur. Bu bağlamda, kadınların cezalandırılmaları da sıklıkla geleneksel toplumsal normlara dayanmıştır. Namus ve iffet gibi kavramlar, kadınların suçlulukları ve cezalandırılmaları konusundaki hukuki süreçlerin belirleyicisi olmuştur.

Osmanlı'da kadın hukuku, büyük ölçüde İslam hukuku ve dönemin toplumsal yapılarının etkisiyle şekillenmiş, kadınların hukuki hakları ve toplumsal statüsü üzerinde belirli sınırlamalar getirilmiştir. Bununla birlikte, Tanzimat dönemi ve sonrası yapılan reformlarla kadın hakları konusunda bazı gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle Mecelle'nin getirdiği düzenlemeler, kadınların hukuki haklarını tanımış ve kadınların toplumsal hayatta daha fazla yer alabilmesi için zemin hazırlamıştır. Ancak, kadınların hukuki haklarını kullanabilme yetenekleri, toplumsal ve kültürel engellerle sınırlı kalmış ve kadınlar için eşitlik mücadelesi, hukuki çerçevelerle değil, çoğunlukla toplumsal pratiklerle şekillenmiştir.

Günümüzde Osmanlı'da kadın hakları üzerine yapılan araştırmalar, geçmişteki bu hukuk anlayışını ve kadınların bu hukuk karşısındaki konumunu daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Kadınların hukuki hakları, sadece yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda toplumsal yapılar ve kültürel normlarla iç içe geçmiş bir şekilde varlık göstermiştir. Bu da Osmanlı'daki kadın haklarının yalnızca hukuki değil, aynı zamanda sosyo-kültürel bir süreç olarak değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Osmanlı'dan günümüze kadar süregelen bu hukuki ve toplumsal yapı, kadının toplumdaki yerini anlamada önemli bir perspektif sunmaktadır.

Kaynakça

Akyılmaz, G. (2020). Osmanlı Devleti'nde kadınların mülkiyet hakları ve karşılaştıkları hukuki sorunlar. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 32(2), 75-98.

Artan, B. T. (2018). Osmanlı hukuk çalışmalarında kadın. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Hukuk Dergisi, 26(3), 187-210.

Avcı, M. (2019). Osmanlı Devleti'nde kadın hakları ve kadın haklarının gelişimi için mücadele eden öncü kadınlar. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 50(1), 121-140.

Avcı, M. (2020). Osmanlı'da kadın hakları ve toplumsal değişim. İstanbul: Alfa Yayınları.

Çelik, B. (2015). Osmanlı'da kadınların mülkiyet hakları ve mahkeme kayıtları (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Demir, S. (2021). Osmanlı hukukunda kadının miras hakkı ve uygulamaları (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Erdem, Y. H. (2017). Osmanlı hukukunda kadın ve aile. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Kaya, F. (2019). Osmanlı Devleti'nde kadınların hukuki statüsü ve şer'iyeye sicilleri (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Köse, E. (2021). Osmanlı Devleti'nde kadınların hak arama kültürü. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 39(4), 215-230.

Peirce, L. P. (1993). The imperial harem: Women and sovereignty in the Ottoman Empire. New York: Oxford University Press. Erişim Linki: <https://archive.org/details/the-imperial-harem-women-and-sovereignty-in-the-ottoman-empire-1993-pdf/page/n9/mode/2up>

Sonbol, A. E. (2003). Women, the family, and divorce laws in Islamic history. Syracuse: Syracuse University Press.

Yılmaz, H. (2016). Osmanlı'da boşanma davaları ve kadınların hukuki

mücadelesi (Doktora tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.

Zilfi, M. C. (2010). Women and slavery in the late Ottoman Empire: The design of difference. New York: Cambridge University Press.